

VZNIK INTERNETOVÉ PREZENTACE „ČERVENÝ KOSTELEC KDYSI A DNES“

Martin Ducháč Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK

motto:

... vidím ulice plné honosných domů bohatých obchodníků, žebřinové povozy s koňmi, elegantně oblečené pány a dámy se slunečníky, chlapce v tmavých oblecích, kteří skotačí bosí v kalužích vody. Zkrátka zapomenutý svět, kdy ještě nikdo nikam nepospíchá a přítomnost fotografa v ulicích je pozoruhodnou událostí ...

Vážení čtenáři, na následujících řádcích se Vám pokusím vyličit okolnosti a podrobnosti vzniku kolekce srovnávacích fotografií mého rodného města, Červeného Kostelce. Na úvod bych rád poznamenal, že nejsem žádný pamětník, který by desítky let strádal historický materiál a chtěl zúročit své dlouhodobé úsilí. V současné době dokončuji studium na Filozofické fakultě UK v Praze, obor Informační studia a knihovnictví. Historie nebyla nikdy přímo mým stěžejním oborem, nicméně určitý vztah k ní jsem vždy měl, ať už mě zlákala tvorba rozsáhlého rodokmenu nebo právě průzkum minulosti našeho městečka. Léta jsem sbíral historické pohlednice a fotografie měst, zejména z okolí Červeného Kostelce a Náchoda.

V šestnácti letech se k pasivnímu hromadění obrázků přidala i možnost tvořit svoje vlastní dílka, dostal jsem totiž k Vánocům první fotoaparát. Jednalo se o jeden z nejlevnějších přístrojů, a tak jsem brzy pocítil potřebu nahradit ho něčím kvalitnějším. Podobně jako mnozí začínající fotografové jsem si pořídil robustní kinofilmovou zrcadlovku Zenit, která mi opět na nějaký čas postačila. Zlom nastal až v okamžiku, kdy se mi podařilo našetřit na moderní elektronickou zrcadlovku Nikon, která kromě jiných pokročilých funkcí umožňovala plynule měnit ohniskové vzdálenosti a tím ovlivňovat výslednou perspektivu snímku. Fotografování jsem začal více brát jako své hobby a věnovat mu více času. Hlavním tématem byla především příroda, hory a dokumentace vyjížděk na kole.

Postupem času jsem začal vyhledávat místa, zachycená na starých, praporepublikových fotografiích a zajímalo mě, k jakým změnám za ta léta došlo. Někde se zdálo, jako by se zastavil čas, jinde zas zmizely celé bloky domů a byly nahrazeny novějšími. To, co mi připadalo nejzajímavější, jsem si nafotil a společně s předlohami uložil do alba. Když bylo album plné,

zauvažoval jsem, co dál. Historických snímků z vlastních zdrojů se již nedostávalo. Vzpomněl jsem si, že ve městě existuje jakýsi muzejní spolek, jehož členové by mi mohli poskytnout další vhodný materiál a poskytnout cenné rady. Jakmile jsem se zúčastnil jednoho setkání těchto pamětníků a předložil jim výsledky své dosavadní činnosti, padl ihned návrh na spolupráci a vytvoření celé rozsáhlé kolekce, která by zmapovala většinu významnějších míst našeho městečka.

Původně jsem počítal jen s tím, že mi bude umožněn přístup k neznámým archivním záběrům, které si zkopíruji a budu pokračovat ve srovnávacích fotografiích jako ve své soukromé zálibě, nicméně tento plán mě zcela zaujal a společně s vedoucím Muzejního spolku, panem Josefem Štěpařem, jsme se dohodli na uspořádání společné výstavy, až bude celý projekt hotov. Nastalo období úzké spolupráce. Během zimních měsíců na přelomu let 2001/2002 jsem si z muzejního depozitáře postupně vypůjčil a přefotografoval desítky historických snímků. Získal jsem také kontakty na dnes již bohužel nežijící známé kostelecké fotografy Karlu Dusilovou a Ludka Fabiána, kteří mi s velkou ochotou poskytli velké množství fotografií ze svých soukromých sbírek. Kromě jejich vlastních snímků se jednalo o díla starších autorů, jako byli Turek, Havlíček, Skalský nebo Rabiška a mnozí další, dnes již bezejmenní amatérští nadšenci. Nesmím zapomenout ani na další podstatný zdroj, kterým byl archiv městské kroniky, obsahující desítky unikátních skleněných negativů nevyčíslitelné historické hodnoty.

Říkal jsem si, že je škoda, že v Červeném Kostelci dosud nikdo nepřišel s propracovanějším a pečlivějším podáním tématu srovnávacích fotografií, ačkoliv k tomu dnešní překotné urbanistické tempo přímo vybízí. Zahlédl jsem sice několik zajímavých pokusů v regionálním tisku, ty se však zpravidla zabývaly sousedním Náchodem a neměly delšího trvání. Po jejich vzoru jsem se rozhodl zveřejnit své první výsledky v místním Červenokosteleckém zpravodaji. Reakce čtenářů byly příznivé, což mě motivovalo ke zveřejnění úsilí.

Kromě toho se mi v té době dostala do rukou kniha *Letem českým světem 1898-1998*, která v naprosto precizním podání prezentuje to, o co jsem se sám snažil. Autoři této publikace si skutečně dali záležet a své historické předlohy, velkoformátové snímky mnoha českých měst, napodobili se skutečně nebývalou přesností, ať už se to týká zvoleného stanoviště, přesného data a času expozice nebo použitého objektivu.

Takový perfekcionismus jsem si z důvodu velké časové náročnosti nemohl dovolit. Snímky jsem pořizoval kdykoliv to jen trochu bylo možné, ať už bylo jasno, oblačno, ráno nebo večer. Alespoň v kompozici snímku jsem se snažil zachovat maximální věrnost. Podle perspektivy předlohy jsem odhadoval použitý objektiv a zaujímal pozice, ve kterých kdysi mačkali

spoušť moji předchůdci. Nutno poznamenat, že ne vždy se to obešlo zcela bez problémů, občas jsem musel šplhat po hřebenech střech a během fotografování se držet jednou rukou komínu. Častokrát jsem také zjistil, že záběr ze zvoleného místa není možné pořídít, případně není ničím zajímavý. Zásadním kritériem pro výběr vhodné lokality byla podmínka, aby i náhodný divák na dvojici fotografií okamžitě poznal, že se skutečně jedná o totožné místo. Na nových fotografiích je tedy vždy vidět alespoň část původní zástavby. Naopak fotografie s loukou, polní cestou nebo rybníkem, kde dnes stojí sídliště nebo rušná ulice, jsem z tohoto důvodu nepoužil.

Během jarních a letních měsíců roku 2002 jsem v ulicích Červeného Kostelce pořídil celou plánovanou kolekci 120 záběrů, takže jsem na počátku srpna mohl začít s přípravami výstavy. Seřadil jsem jednotlivé fotografie podle příslušných ulic, opatřil je popisky a upevnil do zasklených rámu o velikosti 100x70 cm. Rámy jsem zavěsil na výstavní stojany, a to tak, že doprostřed výstavní síně byl umístěn stojan s fotografiemi náměstí a ostatní stojany s fotografiemi jednotlivých ulic se – analogicky k rozmístění skutečných ulic ve městě – rozbíhaly po místnosti do všech světových stran. Výstava byla zahájena v pátek 16.8.2002 a trvala tři týdny, aby dostali možnost její návštěvy i žáci základních škol. Za tuto dobu ji shlédlo přibližně 1500 lidí, což je na osmísticové městečko nadprůměrný výsledek.

Někteří návštěvníci projevili přání výstavu po několika letech opakovat, případně vydat brožurku s jejím obsahem. Po zhodnocení finanční náročnosti takového projektu byla zvolena levnější, v dnešní době ale již našťastí možná alternativa, a to uložení fotografií včetně popisků na CD-ROM a také jejich vystavení na webových stránkách města (www.mck.cz/kdysi-adnes). Za vznikem této myšlenky stojí a s technickou realizací mi vydatně pomohl vedoucí oddělení informatiky na Městském úřadu v ČK ing. Jaroslav Kordina. Vzhledem k oboustrannému pracovnímu vytížení byl celý projekt dokončen až v prosinci roku 2004. (Mezitím se mi podařilo doplnit dalších 23 dvojic fotografií, které vznikly díky tomu, že mi několik ochotných návštěvníků výstavy poskytlo své soukromé historické snímky.)

S ing. Kordinou jsme se dohodli, že kolekce srovnávacích fotografií bude mít podobu interaktivní html prezentace. Základním rozcestníkem je seznam dostupných ulic, přičemž každá ulice je doplněna schematickou mapkou fotografovaných míst. Uživatel si na mapce vybere určité místo a po kliknutí na něj se mu zobrazí náhled dvojice fotografií široký 2x350 pixelů. Každá fotografie se nechá ještě zvětšit (cca 600x400 pixelů až 800x600 pixelů). Na výchozí mapku není nutné se vracet, ulicemi je možno dále virtuálně procházet pomocí dvou html tlačítek, vpřed a vzad. Verze pro CD-ROM, která byla k dostání ve dvou kosteleckých knihkupectvích a v Městské knihovně, obsahovala fotografie v poměrně vysoké kvalitě,

u verze pro web byla použita vyšší jpeg komprese, aby bylo umožněno plynulé prohlížení i zájemcům s pomalejším internetovým připojením.

Mezi fotografiemi použitými na výstavě a fotografiemi v elektronické prezentaci existuje zásadní kvalitativní rozdíl: Původní černobílé snímky, mnohdy téměř sto let staré, obsahovaly velké množství nečistot a kazů, které jsem po jejich naskenování digitálně retušoval na PC v grafickém editoru. U některých snímků bylo třeba vyvážit jas a kontrast, provést umělé doostření, odstranit rušivé prvky nebo oříznout záběry tak, aby se maximálně shodovaly. U svých vlastních barevných záběrů jsem v některých případech také vyrovnával jas a kontrast, protože při snímání na analogový materiál (kinofilm) bez možnosti okamžité kontroly správnosti expozice docházelo při fotografování v odlišných světelných podmínkách k různě tónovým výsledkům. Pokud bych měl začít celý projekt znovu, s odstupem tří let, určitě bych se vydal přímou digitální cestou, kde při použití digitálního fotoaparátu odpadají vysoké finanční náklady na fotomateriál i zpracování, náročné převádění do digitální podoby (skenování) a na displeji přístroje je umožněna bezprostřední kontrola kvality hotového záběru.

Z ohlasů majitelů CD-ROMU nebo návštěvníků webu, kteří hodnotili provedení a kvalitu zpracování, jsem měl poměrně dobrý pocit. Některé z nich přicházely i z jiných koutů naší země, dokonce i od rodáků, kteří emigrovali a žijí desítky let v cizině. Doufal jsem, že pokud se o myšlenke srovnávacích fotografií dozví i veřejnost z širšího okolí, může to mít motivační a inspirující účinek a časem možná vzniknou podobné galerie i pro ostatní česká města a městečka.

Dnes vidím, že s takovým rozhodnutím není radno příliš otálet, pamětníků rychle ubývá, vzpomínky se vytrácí, ostatně dva z mých nejbližších přispěvatelů už také nejsou mezi námi. Je to neúprosné tempo doby. Pomalu už ani název „Červený Kostelec kdysi a dnes“ není zcela aktuální. Omšelé fasády, které jsem před třemi lety zaznamenal, jsou renovovány, staré domy bourány a na jejich místech vyrůstají nové, moderní stavby. Mé fotografie se pozvolna stávají minulostí. Město se stále mění a vyvíjí a třeba právě tyto snímky za pár desítek let poslouží jako předloha pro další srovnání.

Kdo ví ...